

๖. สัพพัตตहितจรมปัญหา ๑๖

พระราชชาติธัมมาว่า "พระผู้เป็นเจ้านาคเสน พระผู้เป็นเจ้ากล่าวอยู่ว่า 'พระตถาคตนำสิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์เกื้อกูลออกเสีย เข้าไปตั้งประโยชน์เกื้อกูลไว้แก่สัตว์ทั้งหลายทั้งปวง' ดังนี้. อนึ่ง พระผู้เป็นเจ้ากล่าวอยู่อีกว่า 'เมื่อธรรมปริยายเปรียบด้วยกองแห่งไฟ อันพระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสเทศนาอยู่ โลหิตร้อนพลุ่งขึ้นแล้วจากปากของภิกษุทั้งหลายประมาณหกสิบ' ดังนี้. พระผู้เป็นเจ้า พระตถาคต เมื่อทรงแสดงธรรมปริยายมีกองแห่งไฟเป็นเครื่องเปรียบ นำประโยชน์เกื้อกูลของภิกษุทั้งหลายประมาณหกสิบออกเสียแล้ว เข้าไปตั้งสิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์เกื้อกูลไว้แก่ภิกษุทั้งหลายเหล่านั้น. ถ้าว่าพระตถาคตนำสิ่งที่ไม่ใช่ประโยชน์เกื้อกูลออกเสีย เข้าไปตั้งสิ่งที่เป็นประโยชน์เกื้อกูลไว้แก่สัตว์ทั้งหลายทั้งปวง, ถ้าอย่างนั้น คำที่ว่า 'ธรรมปริยายมีกองไฟเป็นเครื่องเปรียบ อันพระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสเทศนาอยู่ โลหิตร้อนพลุ่งออกแล้วจากปากของภิกษุทั้งหลายประมาณหกสิบ' นั้นผิด. ถ้าเมื่อธรรมปริยายมีกองไฟเป็นเครื่องเปรียบ อันพระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสเทศนาอยู่ โลหิตร้อนพลุ่งออกจากปากของภิกษุทั้งหลายประมาณหกสิบจริง, ถ้าอย่างนั้น คำที่ว่า 'พระตถาคตนำสิ่งที่ไม่ใช่ประโยชน์เกื้อกูลออกเสีย เข้าไปตั้งสิ่งที่เป็นประโยชน์เกื้อกูลไว้แก่สัตว์ทั้งหลายทั้งปวง' ดังนี้ แม่นั้นก็ผิด. แม้ปัญหานี้สองเงื่อน มาถึงพระผู้เป็นเจ้าแล้ว พระผู้เป็นเจ้าพึงขยายให้แจ้งชัดเถิด"

พระเถรเจ้าทูลว่า "ขอถวายพระพร พระตถาคตนำสิ่งที่ไม่ใช่ประโยชน์ออกเสีย เข้าไปตั้งสิ่งที่เป็นประโยชน์เกื้อกูลไว้ แก่สัตว์ทั้งหลายทั้งปวง, เมื่อธรรมปริยายมีกองไฟเป็นเครื่องเปรียบ พระองค์ตรัสเทศนาอยู่ โลหิตร้อนพลุ่งออกแล้วจากปากของภิกษุทั้งหลายประมาณหกสิบด้วยจริง, ก็และโลหิตนั้นจะได้พลุ่งออกจากปากของภิกษุทั้งหลายเหล่านั้น เพราะกิริยาของพระตถาคต ก็หาไม่ โลหิตนั้นพลุ่งออกจากปากของภิกษุทั้งหลายเหล่านั้น เพราะกิริยาของตนของภิกษุทั้งหลายนั่นเอง."

จ. "พระผู้เป็นเจ้านาคเสน ถ้าพระตถาคตไม่ทรงภาสิตธรรมปริยายมีกองไฟเป็นเครื่องเปรียบ โลหิตร้อนจะพึงพลุ่งออกจากปากของภิกษุทั้งหลายเหล่านั้นหรือ?"

ฉ. "หาไม่ ขอถวายพระพร ความร่ำร้อนเกิดขึ้นแล้วในกายของภิกษุทั้งหลายเหล่านั้น ผู้ปฏิบัติผิดแล้ว เพราะได้ฟังธรรมปริยายของพระผู้มีพระภาคเจ้า, โลหิตร้อนพลุ่งออกจากปากของภิกษุทั้งหลายเหล่านั้น เพราะความร่ำร้อนนั้น."

ช. "พระผู้เป็นเจ้านาคเสน ถ้าอย่างนั้น โลหิตร้อนพลุ่งออกแล้วจากปากของภิกษุทั้งหลายเหล่านั้น เพราะกิริยาของพระตถาคตนั่นเอง พระตถาคตที่เดียวเป็นอธิการในเวลาที่โลหิตร้อนพลุ่งออกจากปากนั้นเพื่อความฉิบหายของภิกษุทั้งหลายเหล่านั้น. อุปมาเหมือนกะว่า ฐเข้าไปสู่จอมปลวก, มีบุรุษผู้ต้องการฝุ่นคนใดคนหนึ่ง ทำลายจอมปลวกนำฝุ่นไป, พึงปิดโพรงแห่งจอมปลวกนั้นเสียด้วย

ความนำฝุ่นไป, ที่นั่นงูในจอมปลวกนั้นนั่นเทียว ไม่ได้ความหายใจ คือ หายใจไม่ได้ ตาย; งูนั้นถึงความตายเพราะกิริยาของบุรุษนั้นไม่ใช่หรือ พระผู้เป็นเจ้าของเจ้า."

ถ. "ขอถวายพระพร งูนั้นถึงความตายเพราะกิริยาของบุรุษนั้น."

ร. "พระผู้เป็นเจ้าของเจ้าภาคเสน พระตถาคตเป็นอธิการในเวลาที่โลหิตเป็นของร้อนพลุ่งออกจากปากของภิกษุทั้งหลายนั้น เพื่อความฉิบหายแห่งภิกษุทั้งหลายเหล่านั้น ฉะนั้นนั่นเทียวแล."

ถ. "ขอถวายพระพร พระตถาคตเมื่อทรงแสดงธรรม ไม่ทรงกระทำความเอ็นดูและปฏิษะ, พระองค์พ้นจากความเอ็นดูและปฏิษะทรงแสดงธรรม, เมื่อพระองค์ทรงแสดงธรรมอย่างนี้ บุคคลทั้งหลายเหล่าใด เป็นผู้ปฏิบัติชอบในธรรมนั้น บุคคลเหล่านี้ย่อมตรัสรู้; ส่วนบุคคลทั้งหลายเหล่าใด เป็นผู้ปฏิบัติผิดแล้ว บุคคลทั้งหลายเหล่านั้นย่อมตกไป. เปรียบเหมือนเมื่อบุรุษสิ้นต้นมะม่วง หรือต้นชมพู หรือต้นมะทราง(น่าจะเป็นมะปรางมากกว่า-ความเห็นส่วนตัว) ผลทั้งหลายในต้นไม้อันใด ที่เป็นสาระมีขั้วมัน ผลเหล่านั้นไม่เคลื่อนไม่หลุด คงอยู่ในต้นไม้นั้นนั่นเทียว, ส่วนผลทั้งหลายอันใด มีโคนแห่งก้านเนา มีขั้วทรพล ผลทั้งหลายเหล่านั้น ย่อมหล่นไป ฉนใด, พระตถาคต เมื่อทรงแสดงธรรม ไม่กระทำความเอ็นดูและปฏิษะ, พระองค์พ้นแล้วจากความเอ็นดูและปฏิษะทรงแสดงธรรม, เมื่อพระองค์ทรงแสดงธรรมอยู่อย่างนี้ บุคคลทั้งหลายเหล่าใด เป็นผู้ปฏิบัติชอบแล้วในธรรมนั้น บุคคลทั้งหลายเหล่านั้นย่อมตรัสรู้; ส่วนบุคคลทั้งหลายเหล่าใดที่ปฏิบัติผิดแล้ว บุคคลทั้งหลายเหล่านั้นย่อมตกไป ฉนนั้นนั่นเทียวแล."

อีกนัยหนึ่ง ชนชาวปรารถนาจะปลูกข้าวกล้า ย่อมไถซึ่งนา, เมื่อชาวนานั้นไถนาอยู่ หญ้าทั้งหลายไม่ใช่แสนเดียวย่อมตายไป ฉนใด;พระตถาคตจะยังสัตว์ทั้งหลายที่มีวิปัสสนาญาณ ซึ่งแก่กล้าแล้วให้ตรัสรู้พระองค์พ้นแล้วจากความเอ็นดูและปฏิษะทรงแสดงธรรม, เมื่อพระองค์ทรงแสดงธรรมอยู่อย่างนี้ บุคคลทั้งหลายเหล่าใด เป็นผู้ปฏิบัติชอบแล้วในธรรมนั้น บุคคลทั้งหลายเหล่านั้นย่อมตรัสรู้; ส่วนว่าบุคคลทั้งหลายเหล่าใด ที่เป็นผู้ปฏิบัติผิดแล้ว บุคคลทั้งหลายเหล่านั้น เหมือนกะหญ้าทั้งหลายที่ตายไปแล้ว ฉนนั้น."

อีกนัยหนึ่ง มนุษย์ทั้งหลายหีบอ้อยในยนต์ เหตุจะต้องการรส, เมื่อมนุษย์ทั้งหลายเหล่านั้นหีบอ้อยอยู่ กิมชาติทั้งหลายเหล่าใด ในยนต์นั้น ที่ไปแล้วในปากแห่งยนต์ กิมชาติทั้งหลายเหล่านั้น ย่อมถูกยนต์บีบ ฉนใด; พระตถาคตมีพระประสงค์จะให้สัตว์ทั้งหลายที่มีวิปัสสนาญาณในใจอันแก่กล้าแล้ว ตรัสรู้ ทรงบีบเฉพาะซึ่งยนต์คือธรรม, สัตว์ทั้งหลายเหล่าใด ที่ปฏิบัติผิดแล้วในธรรมนั้น สัตว์ทั้งหลายเหล่านั้น ย่อมตายเหมือนกิมชาติ ฉนนั้นนั่นเทียวแล ขอถวายพระพร."

ร. "พระผู้เป็นเจ้าของเจ้าภาคเสน ภิกษุทั้งหลายเหล่านั้น ตกแล้วด้วยธรรมเทศนานั้น ไม่ใช่หรือ?"

ถ. "ขอถวายพระพร ช่างถากเสียดายต้นไม้อยู่ กระทำให้ตรงให้บริสุทธิ์ได้หรือไม่?"

จ. "หาไม่ พระผู้เป็นเจ้า ช่างถากนำไม้ที่ควรเว้นออกเสีย กระทำไม้นี้ให้ตรงให้บริสุทธิ์อย่าง เดียว."

ถ. "ขอถวายพระพร พระตถาคตเมื่อเสียดायบริษัท ไม่อาจเพื่อจะยังสัตว์ทั้งหลายที่ควรจะตรัสรู้ให้ตรัสรู้ได้, ต้องนำสัตว์ทั้งหลายที่ปฏิบัติผิดออกเสียแล้ว จึงให้สัตว์ทั้งหลายที่ควรตรัสรู้เหล่านั้นเท่านั้น ตรัสรู้ได้ ฉะนั้นนั่นเทียว. ก็ภิกษุทั้งหลายเหล่านั้นเป็นผู้ปฏิบัติผิดแล้วย่อมตกไป เพราะกรรมที่ตน กระทำแล้ว. เปรียบเหมือนต้นกล้วย ไม้ไผ่ และนางม้าอัสตร อันผลเกิดแต่ตนย่อมฆ่าเสีย ฉนใด, บุคคล ทั้งหลายเหล่าใดนั้นเป็นผู้ปฏิบัติผิดแล้ว บุคคลทั้งหลายเหล่านั้นอันกรรมที่ตนกระทำแล้ว ย่อมฆ่าเสีย ตกไป ฉนนั้น. อนึ่ง โจรทั้งหลาย ย่อมถึงความควักจักขุเสีย และเสียบด้วยหลาว ตัดศีรษะเสีย เพราะ โทษผิดที่ตนกระทำแล้ว ฉนใด, บุคคลทั้งหลายเหล่าใด ปฏิบัติผิดแล้ว บุคคลทั้งหลายเหล่านั้น อัน โทษผิดที่ตนกระทำแล้ว ย่อมฆ่าเสีย ย่อมตกลงจากพระชินศาสนา ฉนนั้น. โลहितร้อนพlungขึ้นแล้วจาก ปากของภิกษุทั้งหลายประมาณหกสิบเหล่าใด โลहितนั้นของภิกษุทั้งหลายเหล่านั้นจะได้พlungออก เพราะกิริยาของพระผู้มีพระภาคเจ้า ก็หาไม่ จะได้พlungออกเพราะกิริยาของบุคคลทั้งหลายอื่น ก็หาไม่ เลย, โลहितนั้นพlungออกเพราะโทษผิดที่ตนกระทำแล้วของตนเองโดยแท้แล. เปรียบเหมือนบุรุษ พึงให้ อมฤตแก่ชนทั้งปวง, ชนทั้งหลายเหล่านั้นกินอมฤตนั้นแล้วเป็นผู้ไม่มีโรค มีอายุยืน พึงพ้นจากจัญไรทั้ง ปวงได้, ลำดับนั้น บุรุษคนใดคนหนึ่งกินอมฤตนั้น ด้วยประพตติผิดอย่าง จึงถึงความตาย; บุรุษผู้ให้ อมฤตนั้น พึงถืออกุศลไม่ใช่บุญหน้อยหนึ่ง มีความให้อมฤตนั้นเป็นเหตุหรือไม่ ขอถวายพระพร"

จ. "หาไม่ พระผู้เป็นเจ้า."

ถ. "ขอถวายพระพร บุรุษผู้ให้อมฤตนั้นไม่ต้องอกุศล ไม่ใช่บุญ เพราะความให้อมฤตนั้นเป็น เหตุ ฉนใด, พระตถาคตทรงให้อมฤตเป็นธรรมทานแก่เทพดาและมนุษย์ทั้งหลายในโลกธาตุ มีหมื่น หนึ่งเป็นประมาณ, สัตว์ทั้งหลายเหล่าใดนั้น เป็นภัพพบุคคลควรตรัสรู้ สัตว์ทั้งหลายเหล่านั้น ย่อมตรัสรู้ด้วยอมฤต คือ ธรรม, ส่วนสัตว์ทั้งหลายเหล่าใดนั้น เป็นอกัพพะไม่ควรจะตรัสรู้ สัตว์ทั้งหลายเหล่านั้น อันกิริยาของตน ย่อมฆ่าเสียจากอมฤต ย่อมตกไป ฉนนั้นนั่นเทียวแล."

จ. "พระผู้เป็นเจ้านาคเสน ดิละ พระผู้เป็นเจ้านาคเสน ขั้ววิศิขนาของพระผู้เป็นเจ้า สมอย่างนั้น , ข้าพเจ้ายอมรับรองอย่างนั้น."